

vimaorthodoxias.gr

Χωρίς την μετάνοια δεν ωφελεί η πίστη

Newsroom

13–17 Minuten

ΧΑΡΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ: Βασική προϋπόθεσης για να ξεκινήσει ό άνθρωπος τον αγώνα για την κάθαρση των παθών είναι το να γνωρίσει καλά το πάθος του.

“Αν δεν το γνωρίσει δεν μπορεί να το θεραπεύσει. Αυτός που αξιώθηκε να δη τον εαυτό του καί να γνωρίσει τα πάθη του θεωρείται ανώτερος του “άξιωθέντος ιδείν αγγέλους”.

Ή ησυχία προσφέρει μεγάλη βοήθεια στον άνθρωπο για να γνωρίσει τα πάθη του. Είναι “αρχή καθάρσεως των παθών”.

Την επίγνωση των αμαρτιών καί των παθών ακολουθεί ή μετάνοια. Με την μετάνοια ό

άνθρωπος έρχεται στο χώρο της ελευθερίας των τέκνων της δόξης του Θεού. Μετάνοια δεν είναι μία παροδική συντριβή από την συναίσθηση διαπράξεως κάποιας αμαρτίας, αλλά μία μόνιμη πνευματική κατάσταση, πού σημαίνει σταθερή κατεύθυνση του ανθρώπου προς τον Θεό. Είναι ή δυναμική μετάβασης του ανθρώπου από το παρά φύσιν εις το κατά φύσιν. Από την περιοχή της αμαρτίας στο χώρο της αρετής” αποστροφή για την αμαρτία, επιστροφή στο Θεό. Καί όπως τονίζει ό αγ. Γρηγόριος ό Παλαμάς “μετάνοια εστί το μισήσαι την άμαρτίαν καί άγαπήσαι την άρετήν έκκλιναι από του κάκου καί ποιήσαι το αγαθόν”.

Χωρίς την μετάνοια δεν ωφελεί ούτε ή πίστης.

Ή μετάνοια γεννιέται στην καρδιά του ανθρώπου από την πίστη καί τον φόβο του Θεού. Ο αββάς Ισαάκ ό Σύρος παρομοιάζει την μετάνοια με πλοίο. Καί όπως δεν μπορεί κάποιος να πέραση την θάλασσα χωρίς πλοίο, έτσι δεν μπορεί καί κάποιος χωρίς την μετάνοια καί τον φόβο του Θεού να πέραση την ακάθαρτη θάλασσα των αμαρτιών καί των παθών καί να φθάση στην αγάπη του Θεού. Αυτήν την θάλασσα μπορεί να την πέραση ό άνθρωπος μόνο με το πλοίο της

μετανοίας το όποιο έχει για κωπηλάτες τον φόβο του Θεού. “Αν οι κωπηλάτες δεν κυβερνούν καλά το πλοίο, ό άνθρωπος καταποντίζεται στην θάλασσα των παθών καί δεν φθάνει ποτέ στο θεϊκό λιμάνι της αγάπης του Θεού.

Ό θείος φόβος εξ άλλου είναι αυτός πού προφυλάσσει τον άνθρωπο από τον χειμώνα των παθών, για να μη χαθεί ό καρπός του αγώνα του, τον όποιον έχει αποκτήσει σε όλη του τη ζωή με κόπο καί μόχθο.

Ή μετάνοια βέβαια έχει καί ορισμένες εκδηλώσεις, απτές αποδείξεις θα λέγαμε, πού στην πατερική ορολογία ονομάζονται “καρποί μετανοίας”. Όλα αυτά φυσικά προκαλούν την κάθαρση της ανθρώπινης ψυχής από τα πάθη.

Πρώτος καρπός της μετανοίας είναι ή εξομολόγησης. Σ’ αυτήν ολοκληρώνεται ή μετάνοια. Προϋπόθεσης της εξομολογήσεως και της μετανοίας είναι ή επίγνωση των αμαρτημάτων καί το ταπεινό φρόνημα. “Αν ό άνθρωπος δε γνωρίσει τα πάθη καί τις αμαρτίες του καί δεν ταπεινωθεί, ή εξομολόγηση του είναι ανώφελη. Ή εξομολόγησης είναι έκφρασης

ταπεινής καρδιάς.

Όταν ή καρδιά σκληρυνθεί τότε ό άνθρωπος δεν ομολογεί ότι είναι αιτία των παθών καί των αμαρτιών του ό ίδιος, αλλά προφασίζεται καί αιτιάται τους ανθρώπους ή τους δαίμονες ή καί ακόμη αυτόν τον ίδιο το Θεό. Ή σωστή εξομολόγησης φέρνει στην καρδιά του ανθρώπου κατάνυξη, ή οποία είναι απόρροια της αισχύνης αλλά και της παρηγοριάς που ακολουθεί την επίγνωση καί την ομολογία των αμαρτιών καί την αποδοχή της ευθύνης γι' αυτά.

Οι ιερείς συγχωρούν τις αμαρτίες των εξομολογούμενων καί οι έμπειροι πνευματικοί θεραπεύουν τα ανθρώπινα πάθη. Γι' αυτό καί πρέπει οι πνευματικοί πατέρες να είναι υγιείς, “κεκαθαρμένοι” από τα πάθη για να μπορέσουν να θεραπεύσουν σωστά, αλλά καί για να αποφευχθεί κάθε ενδεχόμενο να πέσουν οι ίδιοι σε “μιαρά καί βδελυκτά πάθη”.

Στο μυστήριο βλέπει ό άνθρωπος την μοναδική, την απόλυτη, την όντως καθαρότητα, τον Θεό, καί ταυτόχρονα συνειδητοποιεί την δική του μολυσμένη καί ακάθαρτη ύπαρξη καί αμέσως

σπεύδει να την καθαρίσει με την εξομολόγησί που μοιάζει με το καθάρισμα του αγρού. Όπως το άροτρο καθαρίζει την γη από τα αγκάθια και τα τριβόλια, έτσι και η εξομολόγησης ανασκάβει και αποβάλλει από την ανθρώπινη καρδιά όλα τα πάθη που κρύβονται μέσα της, την ετοιμάζει να υποδεχθεί τον ιερό σκοπό της χάριτος και την βοηθεί να γίνει κατάλληλη για την καλλιέργεια και την ευφορία των αρετών.

Με την μετάνοια και την εξομολόγηση συνδέονται τρεις ακόμη πνευματικές αρετές: Το πένθος, τα δάκρυα και η αυτογνωσία. Και οι τρεις αρετές αυτές βοηθούν σημαντικά στην κάθαρση από τα πάθη. Με το πένθος και τα δάκρυα φθάνει κανείς στην πεδιάδα “της καθαρότητας της ψυχής”. Το πένθος και τα δάκρυα είναι αυτά που θανατώνουν εύκολα τα πάθη” ή ψυχή δέχεται την ειρήνη των λογισμών και ανυψώνεται στην καθαρότητα του νου.

Ιδιαίτερα το πένθος και η λύπη καταπολεμούν το πάθος της βλασφημίας, ενώ η αυτομεμφία τους λογισμούς της υπερηφάνειας. Γι’ αυτό και ο αββάς Ισαάκ ο Σύρος συμβουλεύει: “Όταν έλθει σοι λογισμός της υπερηφάνειας -ότι έφθασες σε

κάποια πνευματικά μέτρα – ειπέ’ γέρων βλέπε την πορνείαν σου”. Γι’ αυτό τονίζει, πρέπει να παρακαλάμε τον Θεό να μας δώσει αυτό το χάρισμα. “Αν μας το δώσει “ου μη άρθή άφ’ ημών ή καθαρότης έως της εξόδου ημών εκ του βίου τούτου”.

Ο αγ. Γρηγόριος ό Παλαμάς ακολουθώντας την γνήσια εκκλησιαστική παράδοση, κρίνει αναγκαία την υπακοή σε πνευματικό πατέρα, στον όποιο καί πρέπει ό χριστιανός “να έξαγγέλλη τα πονηρά πάθη της ψυχής” καί να δέχεται την “πνευματικήν ιατείαν”.

Η σύνδεσης με πνευματικό πατέρα είναι απαραίτητη για την πνευματική μας τελείωση. Χωρίς την υπακοή στο πνευματικό μας πατέρα δεν είναι δυνατή καί ή υπακοή μας στον Κύριο. Καί χωρίς υπακοή δεν μπορεί να ύπαρξη πνευματική πρόοδος καί διαφύλαξης από τον εγωισμό καί την πλάνη. Μάλιστα στα μοναστήρια υπάρχει το σύνθημα” “Υπακοή = ζωή, παρακοή = θάνατος”.

Ο αγώνας για την κάθαρση από τα πάθη χρειάζεται φροντίδα και προσοχή. Πρέπει να

γίνεται με σύνεση καί απαραίτητη γνώση καί “ουχί εν παιγνίω, αλλά τεχνικώς”. Με επίγνωση των κανόνων, αλλά καί των δυσκολιών. Δεν θεραπεύονται με το ίδιο φάρμακο όλες οι σωματικές ασθένειες. Το ίδιο καί οι πνευματικές. “Πάν άρρώστημα τοις οικείοι φαρμάκοις θεραπεύεται”.

Είναι σημαντικό να πολεμά κανείς το πάθος καί να το ξεριζώσει όσο ακόμη είναι μικρό καί τρυφερό. “Αν “πλατυνθη καί περκάση”, είναι πολύ δύσκολο να ξεριζωθεί. Όταν είναι μικρά τα πάθη μοιάζουν με σκύλους πού είναι σε κρεοπωλεία καί απομακρύνονται μόνον με την φωνή’ όταν όμως μεγαλώσουν γίνονται λιοντάρια ασυγκράτητα καί επικίνδυνα.

Ο αγώνας αυτός ακόμη χρειάζεται επιμονή καί σταθερότητα. Θεωρείται αναγκαία ή καθημερινή προσπάθεια για το ξερρίζωμα των παθών. Ενώ ή αμέλεια καί ή ραθυμία έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση των παθών στην καρδιά του ανθρώπου. Καί ή πιο μικρή πνευματική εργασία που γίνεται σταθερά και καθημερινά, έχει μεγάλη δύναμη καί μπορεί να απαλύνει την σκληρότητα των παθών. Γι’ αυτό χρειάζεται πρόγραμμα. Όπως δεν μπορεί

να λειτουργήσει κάποια υπηρεσία χωρίς πρόγραμμα, έτσι και ό πνευματικός αγώνας δεν γίνεται ή δε λειτουργεί σωστά χωρίς πρόγραμμα. Χρειάζεται επιμονή και σταθερότητα μέχρι θανάτου.

Πρέπει ακόμη ό άνθρωπος να αποφεύγει τις αίτιες των παθών. Η απομάκρυνση αυτή δεν έχει μόνο προληπτικό, αλλά και θεραπευτικό χαρακτήρα. Βοήθα τον άνθρωπο στον αγώνα κατά της καθάρσεως των παθών. Όταν ή επιθυμία βρίσκεται δίπλα στον άνθρωπο, τότε δύσκολα νικάται το πάθος. Ο αγώνας του είναι διπλός” εσωτερικός και εξωτερικός. Για παράδειγμα, για να πολεμηθεί το πάθος της πορνείας ισχυρό όπλο είναι “το απέχεσθαι εκ της θέας του προσώπου”. Έτσι κλείνεται το εξωτερικό μέτωπο και μένει μόνον το εσωτερικό.

Για να μπόρεση ό άνθρωπος να απομακρυνθεί και να θεραπευθεί από τα πάθη του, πολύ βοηθητικά είναι ακόμη δύο πράγματα: Η ησυχία και ή έρημος. Λέγοντας έρημο οι πατέρες, δεν εννοούν μόνο την σωματική απομάκρυνση από τον κόσμο, όσο κυρίως την εσωτερική απομάκρυνση από τα πράγματα του κόσμου.

Είναι απαραίτητο να αγωνίζεται κανείς “οπού δ’ αν ή” για να ξερριζώσει τα πάθη από την ψυχή του.

Ἡ τήρησης των εντολών καί οι αρετές.

Ἡ κάθαρσης των παθών είναι τήρησης των εντολών του Θεού. Σκοπός των εντολών είναι ἡ καθαρότητα της καρδιάς.

Ό,τι σκοπό έχουν τα φάρμακα για το ασθενικό σώμα, τον ίδιο σκοπό έχουν καί οι εντολές του Θεού για την άρρωση από τα πάθη ψυχή. Ἡ αμαρτία μπήκε μέσα μας με την παράβαση των εντολών. Γι’ αυτό δεν πρέπει κανείς να ελπίζει στην κάθαρση της ψυχής χωρίς την τήρηση των εντολών.

Ἡ εργασία των εντολών είναι αυτή πού θεραπεύει καί δυναμώνει την ασθενή ψυχή, την ανακαινίζει καί την έξαγιάζει.

Ἡ σημαντικότερη όμως ωφέλεια πού προκύπτει από την τήρηση των εντολών είναι ότι με αυτήν βοηθείται ο άνθρωπος στην απόκτηση των αρετών. Κάθε πάθος καταβάλλεται καί καταπολεμείται με την αντίστοιχη αρετή.

Ἡ απόκτησης των αρετών γίνεται σταδιακά, διότι

ή μία αρετή εξαρτάται από την άλλη. Υπάρχουν σωματικές αρετές, όπως ή ελεημοσύνη, ή νηστεία, ή αγρυπνία καί ψυχικές αρετές, όπως ή αγάπη προς τον πλησίον, ή ταπεινοφροσύνη, ή αυτομεμψία, καί όσες εκτελούνται από την ψυχή. Ἡ σωματική αρετή καθαρίζει το σώμα από την ύλη των παθών, ενώ ή ψυχική αρετή φέρνει ταπείνωση στην ψυχή καί την καθαρίζει από τους μάταιους λογισμούς.

Την σημαντικότερη λοιπόν βοήθεια στον αγώνα εναντίον των παθών την προσφέρουν οι αρετές. Καί ή ενθύμηση μόνον ενός αγίου ανθρώπου βοηθάει πολύ στον αγώνα.

Δύο από τις σημαντικότερες αρετές είναι ή πίστης καί ή ταπείνωσης.

Ἡ πίστης αποτελεί το φως της διανοίας, το όποιο διώχνει το σκοτάδι των παθών. Χωρίς την πίστη ό νους του ανθρώπου είναι διασκορπισμένος στα πράγματα του κόσμου. Με την πίστη συγκεντρώνεται καί βρίσκει την ειρήνη καί την γαλήνη των λογισμών.

Σημαντική είπαμε ότι είναι ή προσφορά της ταπεινώσεως στον αγώνα κατά των παθών.

Αυτός πού απέκτησε την ταπείνωση στην καρδιά του έγινε νεκρός για τον κόσμο. Καί αυτός πού νεκρώθηκε για τον κόσμο νίκησε καί τα πάθη.

Όποιος έχει ταπείνωση εξουσιάζει τα πάθη χωρίς κόπο. Γι' αυτό καί τονίζει ό αγ. Ιωάννης της Κλίμακος: “Ουκ ήγγρύπνησα, ουκ ένήστευσα, άλλ' έταπεινώθην καί έσωσε με Κύριος”. Στην πορεία της αυθεντικής πνευματικής ζωής προηγείται ή ταπείνωσης καί ακολουθούν τα έργα.

Ή Άσκησις

Την κορύφωση του αγώνα για την κάθαρση από τα πάθη αποτελεί ή άσκησις. Ή χριστιανική ζωή είναι μία ζωή ασκήσεως. “Αν θέλεις να γίνει ή καρδιά σου τόπος των μυστηρίων του καινού αιώνος, πρώτα θησαύρισε σωματικά έργα, νηστεία, αγρυπνία, προσευχή, μελέτη των Γραφών καί με αυτά άγωνίζου εναντίον των παθών.

Πρέπει κάποιος να άρχιση από την νηστεία πού είναι φίλος της σωφροσύνης, ενώ ή γαστριμαργία είναι ή αρχή των κακών. Ή νηστεία είναι ή αρχή της όδοϋ του χριστιανισμού.

Ακόμη είναι ή μητέρα της προσευχής.

Προσευχή καί νηστεία αποτελούν δύο Ισχυρά όπλα στον αγώνα μας εναντίον των παθών. Ἡ προσευχή, και μάλιστα ή μονό λογιστή ευχή, το “Κύριε, Ιησού Χριστέ, ελέησον με” είναι ό πιο βέβαιος φύλακας του νου, πού διασκορπίζει τα νέφη των παθών από την ψυχή του άνθρωπου.

Αν το πρώτο πάθος είναι ή φιλαυτία, τότε ή πρώτη αρετή είναι ή περιφρόνησης της αναπαύσεως. Ἡ σωματική ανάπαυσης καί ή αργία καταστρέφουν την ψυχή του ανθρώπου, ενώ ό κόπος καί οι δυσκολίες την καθαρίζουν από τα πάθη. Μαζί με την σωματική άσκηση απαραίτητη είναι καί ή αυτοσυγκέντρωσης για να γνωρίσει κανείς τα κρυμμένα πάθη του. Όταν ό άνθρωπος βρίσκεται αντιμέτωπος με τα όσα προκαλούν την άνεση καί την ανάπαυση, αναγκαστικά βρίσκεται αντιμέτωπος με τις ανάλογες επιθυμίες πού γεννιούνται από αυτά. Πρέπει λοιπόν να απομακρυνθεί από τις αιτίες της αναπαύσεως για να μπόρεση να καθαρισθεί από τα πάθη.

Άλλες πνευματικές εργασίες

Εκείνα πού μας βοηθούν ακόμη στο έργο μας

αυτό είναι ή μνήμη του θανάτου, ή ελεημοσύνη, ή σιωπή, ή μνήμη του Θεού, ή συναναστροφή με αγίους ανθρώπους καί ή μελέτη του Λόγου του Θεού.

Ἡ μνήμη του θανάτου αποτελεί δεσμό των σωματικών μελών. Θέτει τον άνθρωπο σε πνευματική εγρήγορση.

Τα πάθη εκριζώνονται καί θεραπεύονται με την αδιάλειπτη μνήμη του Θεού. Όταν ή μνήμη του Θεού κυρίευση την ψυχή, εξαφανίζεται κάθε μάταια μνήμη από την καρδιά. Γι' αυτό και τονίζει ό αγ. Γρηγόριος ό Θεολόγος” “Μνημονευτέον Θεού μάλλον ή αναπνευστέον”. Καί κάποιος άλλος από τους Πατέρες” “Νους πού απομακρύνεται από τον Θεό γίνεται ή σαν θηρίο ή σαν δαίμονας”.

Ἡ συναναστροφή με αγίους ανθρώπους αυξάνει την πνευματική γνώση, ξερριζώνει τα πάθη, κατακοιμίζει τους αισχρούς λογισμούς.

Ἡ ελεημοσύνη εξ αλλού αποτελεί θεραπευτικό φάρμακο εναντίον των παθών. Ὁ ελεήμων άνθρωπος γίνεται ό ίδιος ιατρός της ψυχής του. Διότι καί ή ελεημοσύνη ως βίαιος άνεμος διώχνει

μέσα από την ψυχή του άνθρωπου την σκότωση των παθών. Κανένα πράγμα δεν μπορεί να ελευθέρωση τον άνθρωπο από το σκληρό πάθος της υπερηφάνειας, όσο το να επισκέπτεται και να βοηθάει αυτούς που βρίσκονται σε δύσκολη κατάσταση σωματική ή πνευματική.

Ισχυρότατο όπλο στον αγώνα αυτόν είναι η μελέτη των θείων Γραφών. Η μελέτη αυτή βοηθά στην κάθαρση του νου από τους αισχρούς λογισμούς και από τις ενθυμήσεις των προηγούμενων αμαρτημάτων. Τίποτε άλλο, τονίζει ο αββάς Ισαάκ ο Σύρος, δεν μπορεί να διώξει από την ψυχή του ανθρώπου τις ενθυμήσεις της παλιάς ακολασίας και να κατακαύση τους λογισμούς που δημιουργεί ή ακολασία, όσο η μελέτη της άγ. Γραφής.

Η διαρκής μελέτη της άγ. Γραφής και του βίου των άγιων φωτίζει την ψυχή. Προφυλάσσει τον άνθρωπο από τα πάθη και του ενισχύει τον πόθο του Θεού. Έτσι ο άνθρωπος φθάνει στην καθαρότητα της ψυχής και αισθάνεται ντροπή για τα πάθη και για τις αιτίες των παθών.

Η σιωπή τέλος είναι ιδιαίτερα ωφέλιμη στην

πνευματική πορεία του ανθρώπου. “Υπέρ πάντα την σιωπήν αγάπησον”, διότι προξενεί μεγάλη πνευματική καρποφορία. Με την σιωπή έρχεται ή ειρήνη των λογισμών, καθαρίζει ό νους του ανθρώπου από οποιαδήποτε εμπαθή κίνηση. Αποφεύγει ό άνθρωπος πολλές αμαρτίες, όπως το ψέμα, την κατάκριση, την καταλαλιά, καί αποκτά την δυνατότητα να ερμηνεύει τα μυστήρια του Θεού.

* * *

Με την θεραπεία του νου από τους εμπαθείς λογισμούς καί της καρδίας από τα εσωτερικά πάθη, ολοκληρώνεται το έργο της καθάρσεως. Ό άνθρωπος θεραπεύεται από τα πάθη, ελευθερώνεται από την δουλεία των παθών καί αποκτά την καθαρότητα.

Απαλλαγμένος από τα πάθη του ό άνθρωπος αποκτά την ειρήνη των λογισμών. Καί σημείο ότι ή ψυχή του ανθρώπου άρχισε να αποκτά την καθαρότητα είναι τα πολλά δάκρυα τα όποια ρέουν αβίαστα.

Νικώντας ό άνθρωπος τα πάθη απομακρύνεται από την ψυχοφθόρο φιλαυτία καί δέχεται στην

ψυχή του την χάρη καί ειρήνη του Θεού.

Αισθάνεται ζωντανή τη νίκη κατά της αμαρτίας και του κόσμου. Άλλ' ακόμη καί τη νίκη κατά του θανάτου. Έτσι φθάνει στο λιμάνι της αγάπης του Θεού.

” Όπως όταν ύπάρχη ομίχλη, δεν μπορεί κάποιος να δη τον ήλιο, έτσι δεν μπορεί να δη καί το κάλλος της ψυχής, όταν αυτό καλύπτεται από την ομίχλη των παθών”

Ίερομόναχος Βενέδικτος Άγιορείτης

Έκδοση

*Συνοδεία Σπυρίδωνος Ιερομόναχου Νέα Σκήτη
Αγίου Όρους*